

Prvi diplomirani liječnik iz Bosne i Hercegovine

First Graduated Physician from Bosnia and Herzegovina

Omer Ć. Ibrahimagić¹, Amela Oštraković², Amila Latifagić³, Ermina Iljazović⁴

¹Neurološka klinika, Univerzitetski klinički centar Tuzla

²Odsjek logopedija, Defektološki fakultet u Tuzli,

³Klinika za dječije bolesti, Univerzitetski klinički centar Tuzla

⁴Zavod za patologiju, Univerzitetski klinički centar,
75000 Tuzla, Bosna i Hercegovina

Sažetak U ovom kratkom preglednom članku pokušali smo prikazati život prvog diplomiranog liječnika u Bosni i Hercegovini, zaslužnog za razvoj medicinske zaštite u tuzlanskom kraju i državi u devetnaestom stoljeću.

Ključne riječi: Mehmed Sami Šerbić, Tuzla, Bosna i Hercegovina

Summary In this short historic article, the authors try to show life of first graduated physician in Bosnia and Herzegovina, the founder of medical care in Tuzla's area and state in nineteenth century.

Key words: Mehmed Sami Šerbić, Tuzla, Bosnia and Herzegovina

Pregled

Prvobitni dokumenti o temeljima organiziranog zdravstvenog rada u Tuzli i tuzlanskom kraju datiraju iz devetnaestog stoljeća. Vojne postrojbe Turskog imperija angažirale su grčke, francuske, mađarske i talijanske liječnike (1). U parohiji Breške pedesetih je godina djelovao paroh koji je pored bogoslovije pohađao i studij medicine u Italiji, ali nema podataka da je i diplomirao medicinske znanosti. Narod je teško dolazio do stručne pomoći koja je uglavnom bila rezervirana za dostojanstvenike. Liječenjem su se bavili Židovi i pripadnici pojedinih obitelji. Pravilno procjenjujući zdravstvenu situaciju, Topal Osman-paša šalje dva darovita mladića, Mehmeda Šerbića i Zarifa Skendera, na studij medicine u Carigrad. Šerbić je rođen u zanatlijskoj obitelji 1847. godine u Sarajevu. Otac mu je bio čizmar. Veliku ruždiju (prvi stupanj srednje škole) završio je u rodnom gradu. Nakon uspješna završetka školovanja na Carskom medicinskom fakultetu koje je trajalo 12 godina (sedmog dana mjeseca juna 1290. godine po Hidžri) Šerbić je upućen u Tuzlu, a Zarif Skender u Novi Pazar gdje nakon nekoliko godina umire (2). Poslije povratka u domovinu Mehmed Sami Šerbić je kratko vrijeme radio kao liječnik Zvorničkog kadiluka, a 1874. godine biva postavljen za liječnika sandžaka (oblasti), s Tuzlom kao glavnim gradom (3). Sarajevski list "Bosna" od 18. novembra iste godine, u broju 440, izvještava javnost o već definiranom rješenju postavljenja Šerbića, ističući da mu plaća treba iznositi 1000 groša mjesečno. Izuzetnim zalaganjem dr. Šerbić uspijeva u nakani izgradnje Has-

tahane - vakufske bolnice koja počinje s radom u jesen 1874, osam godina nakon bolnice u Sarajevu. Hastahana je imala osam soba, deset bolesničkih kreveta i ostale potrebne prostorije. Nalazila se u današnjoj Strmoj ulici (4) (slika 1). Već tada je bilo uvedeno stalno dežurstvo bolničara. U toku 1875. i 1876. godine Mehmed Sami Šerbić, na dužnosti liječnika, sudjeluje u bitkama oko rijeke Drine i Bijeljine. Kada je Austro-Ugarska Monarhija anektirala BiH, na našim je prostorima radilo svega nekoliko liječnika. Doktor Šerbić je, po novom zakonu, morao nostrificirati diplomu, što je i učinio u Beču 1879. godine (slika 2). Podijeljeni su stavovi da li je bio autor ili samo urednik knjige "Kavanini Džerahirin" (Propisi o hirurzima). Neki autori ukazuju da je pravi naziv toga djela "Prva sveska rukopisa o ranarstvu"

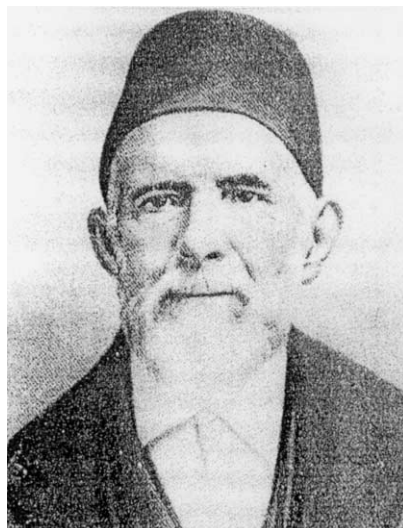

Slika 1. Hastahana - prva bolnica u Tuzli

Knjiga je imala 349 stranica, bila je napisana na turskom jeziku, sa dosta francuskih pojmova. Sadržavala je 24 poglavlja (1. Uvod, 2. Posteljina ranjenika, 3. Liječenje rana, 4. Zavojni materijal, 5. Načini liječenja, 6. Čišćenje rana, 7. Radnje između previjanja, 8. Sredstva za spavanje, 9. Spajanje povrijeđenih dijelova tijela, 10. Primicanje rubova rane, 11. Opterećenje pojedinih organa, 12. Oblozi, 13. Uspavljajući oblozi, 14. Kupke (Banjanje)?, 15. Ispiranje grla, 16. Prskanje pojedinih organa, 17. Infekcije i kadenje, 18. Maze, 19. Melemi i pomade, 20. Flasteri i zavoji, 21. Steznici za kilu, 22. Steznici za trbuh i ostali zavoji, 23. Fitolji i razne kirurške sprave, 24. Prženje rana). Originalan primjerak se, navodno, nalazio u Centralnom higijenskom zavodu u Sarajevu. Postoji podatak da je knjiga pisana savršenim slovima, crnom bojom, a na početku postoji autentičan potpis "Mehmed Sami" (5) (slika 3).

Naš medikus je nosio teško breme. Sve je odluke donosio sam. U brojnim kontaktima s oboljelima bio je stručan i otvoren. Nije pravio razliku između siromašnih i onih koji to nisu. Liječio je bolesnike svih vjera, ulažući sebe.

U julu 1886. godine ustanovljava se Općinska bolnica s 30-37 bolesničkih kreveta u kojoj je Šerbić obavljao dužnost glavnoga gradskog liječnika. Pet godina potom osnovao je čitaonicu (kiraethanu) čiji je predsjednik bio sve do njezina gašenja nakon nešto više od dva desetljeća rada (1914. godine). Jedno razdoblje se nalazila u prostorima zgrade poznate pod nazivom "Barok". Ustanova je, kroz vrijeme dok joj je Mehmed Sami bio na čelu, kontinuirano uvećavala knjižni fond. Puno se knjiga kupovalo u inozemstvu. Time se, ponavljano, potvrđivala Šerbićeva intelektualna svestranost. U toku 1892. godine, u svojstvu vođe puta i liječnika,

Slika 3. Dr. Mehmed Sami Šerbić

odlazi u Meku gdje obavlja hadž, dobiva nadimak Hadži-Efendija za koji se zna i u cijeloj Posavini (6). Dobro je govorio turski, arapski, perzijski, francuski i grčki jezik (7). Njemačkim jezikom se služio. Držao je predavanja u Gornjoj i Donjoj Tuzli, ne samo iz medicine, već i iz drugih oblasti, boreći se protiv praznovjerja i natražnih shvaćanja (8). Neki od medikamentata koje je preporučivao bili su poznati širom Bosne i Hercegovine, a među najpoznatijima je bio "Šerbin iladž" (iladž-lijek) koji je imao šest sastojaka. Član Zbora liječnika Hrvatske i Slovenije Šerbić je postao 1898. godine. Dobročinitelj i vjernik, Sami je bio posljednji dobrovoljni šejh Tekije nakšibendijskog derviškog reda u Tuzli. Biran je u organe općinske uprave kao narodni zastupnik sve do početka Prvog svjetskog rata. Prema podacima, iz sebe je ostavio četiri kćeri i četiri sina (9). Troje od njih završili su fakultete u Pragu i Beogradu. Jedna od kćeri je i Hiba Šerbić Ramadanović, prva žena muslimanka na Medicinskom fakultetu u Beogradu, koja je kasnije vodila Prvu internu kliniku u Sarajevu (10). U njezinu posjedu je bila i originalna očeva diploma na turskom i francuskom jeziku. Omogućava mu "da u svim carskim, Bogom čuvanim zemljama može vršiti cjelokupnu liječničku praksu" (verzija na turskom jeziku). Na dokumentu nije liječnikovo prezime, nego samo Sami jer Turci nisu imali porodična prezimena, pa ih nisu pisali ni strancima. Umro je 1918. godine u Tuzli.

Vakufska bolnica u Sarajevu i tuzlanska Hastahana prve su organizirane zdravstvene ustanove u BiH. Ovaj zapis služi kao sjećanje na prvog među nama, velikog čovjeka i liječnika Mehmeda Samija Šerbića, prvog diplomiranog liječnika iz Bosne i Hercegovine i jednog od utemeljitelja zdravstvene djelatnosti na prostorima države.

Zahvala

Autori zahvaljuju gospodama Šadi Ibrahimagić i Behiji Sijerčić na pomoći prilikom pripreme članka.

Slika 2. Faksimil diplome Mehmeda Sami Šerbića

Literatura

1. AZABAGIĆ S. Sto godina zdravstvene službe u Tuzli, zdravstvene prilike i ljekari. Acta Medica Saliniana 1974; III (2): 5-21.
2. KARAHASANOVIĆ A. Tuzlanska bolnica i njeni prvi lekari. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo 1958; 10: 1-5.
3. KARAHASANOVIĆ A. Zdravstvena zaštita u Bosni i Hercegovini za vrijeme Turaka. Zbornik radova I kongresa Ljekara BiH (tom II). Sarajevo, 1977; 20-21.
4. TRIFKOVIĆ D. Prva bolnica u sjeveroistočnoj Bosni. U: Tuzlanski vremeplov. Beograd: Pres kliping, 1981: 53.
5. PROTIĆ M. Dr Mehmed Sami Šerbić. Medicinski arhiv, 1955; 2.
6. BOŠKOVIĆ S, SMALBEGOVIĆ A. Zdravstveno obezbjeđenje bosanskohercegovačkih hadžija na putu za Meku krajem prošlog vijeka. Medicinski Arhiv 1973; 3: 229.
7. ŠEHOVIĆ M. Hadži Mehmed Sami Šerbić. Acta Medica Saliniana 1972; I (2): 87- 8.
8. ŠEHOVIĆ M. Čovječnost potvrđena i kroz umjetnost. Acta Medica Saliniana 1974; III (2): 29- 35.
9. PAJEVIĆ I. Šejh dr. hadži Mehmed Sami Šerbić, liječnik i sufija iz Tuzle. Hikmet 1995; 85: 35- 9.
10. MUTEVELIĆ M. Dr Hiba Šerbić Ramadanović. Medicinski Arhiv 1986; 4: 183.

Sumamed®
azitromicin

D J E L O T V O R N O L I J E Č I

- infekcije gornjih i donjih dišnih puteva
- infekcije kože i mekih tkiva
- infekcije želuca i duodenuma uzrokovane s *Helicobacter pylori*
- spolno prenosive bolesti i upalnu bolest zdjelice

O	P	r	e	m
•	tablete	3 x 500 mg,	tablete	6 x 125 mg,
•	tablete	6 x 250 mg,	•	širup
•	širup	100 mg/5 ml,	•	20 ml,
•	injekcije	500 mg/5 ml,	•	injekcije
•	injekcije	5 x 500 mg		

